

37 מקורות מס 6 - החכת ציניהם fe יראה

1. ב"ר מד, כא

הנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, אימה זו מלכות בבל, חשכה זו מלכות מדי, גדולה זו מלכות יון, נופלת זו מלכות רביעית רומי חייבתא, ויש מחליפין בדבר, נופלת זו מלכות בבל, דכתיב נפלה בבל, גדולה זו מלכות מדי, שנאמר גדל המלך אחשורוש, חשכה זו מלכות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל...

2. כתבי אפלטון א, מנון.

מנון: היש בפיך להגיד לי, סוקרטס, אם בלימוד נקנית הסגולה הטובה, או לא בלימוד אלא באימון; או לא בלימוד ולא באימון, אלא היא באה מן הטבע לבני האדם, או באיזו דרך אחרת?

סוקראטס: ... שהנה אם תציג שאלתך לפני הנמצאים כאן, אין לך איש שלא יצחק ויאמר: "אורח יקר, נראה שהנני בעיניך כאחד מברוכי האושר, לדעת אם בלימוד נקנית סגולה טובה, או מהי הדרך בה תבוא לבני האדם; ואני רחוק כל כך מלדעת אם בלימוד היא נקנית או לא בלימוד, עד שאף זאת אינני יודע כלל וכלל: מהי סגולה טובה." ואף אני כך, מנון. יחד עם בני עירי דלותי מבחינה זו, ומגנה את עצמי על שאיני יודע בסגולה טובה ולא כלום. ודבר שאינני יודע מהו, כיצד אדע אופניו? וכי ייתכן, לדעתך, כי מי שאינו מכיר כלל לדעת את מנון מי הוא, ידע אם יפה הוא ועשיר וגם אציל, או כל תהיפר מזה? הייתכן הדבר, לדעתך?

מנון: לא. אולם אתה, סוקרטס, כלום באמת אף זאת אינך יודע, מהי סגולה טובה? וכך נספר עליך גם בשובנו הביתה?

סוקרטס: לא זו בלבד, חברי, אלא שלא פגשתי עד כה אדם היודע זאת - כפי שנראה לי.

3. שפת אמת חנוכה תרלג (ליל ג):

טמאו כל השמנים. אף שנשאר פך אחד. אם היי נגנו בקרקע אתי שפיר דלא היי בהיכל. אכן נראה שזה באמת הנס אף שטמאו כל השמנים נשאר פך זה ואותו פך שהיי בנס נתעלה ויצא מן הגשם ולא היה ממשות של שמן וכן כל נס שיוצא מן הגשמיות ואייש שהיי הנס בליל אי גייכ שנודע שהיי למפרע נס בפך זה. ואדמו"ז זי"ל אמר שפך זה רמז שלעולם נשאר נקודה בישראל אשר הקב"ה מגין עליה שלא יש שם מגע נכרי ועי"ז נאמר מגן אברהם. בחותמו של כ"ג רמז על אברהם אתה כהן כוי אדם הגדול כוי והוא גייכ כני"ל רק שנקודה זו צריכה חיפוש על ידי שאדם מאמין שיש בכל דבר נקודה גנוזה וחופש בכל כחו נמצאת לו וכייכ בדקו ולא מצאו רק פך אחד מכלל שצריכה חיפוש. וזה עצמו נרות חנוכה שמאירין שנוכל למצוא נקודה הגנוזה כי כמו כן בגלות זה נמצא נקודה גנוזה שלא נטמאת כני"ל. וכן בנפש כל איש ישראל יש נקודה נשמת אלוה ממעל. והמצות הם נרות שנוכל למצוא נקודה הנ"ל. וכי נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. ובזמן זה שיש מצוה בנרות נפתחים כל דברים שנקראים נרות כי כן הם ענין המצות שכל דבר שיש לו אחיזה בהמצוה בשם או ברמז. יש לו עליי עיי המצוה וזייש דרושים לכל הפציהם:

4. שפת אמת חנוכה תר"ה (ליל ד):

כתב המהר"ל כי יון רצו להעביר בני ישראל עפ"י החכמה להמשיכן לחכמה חיצונית. ונראה כי יון הוא מלשון אונאה שרצו להטעות את בני ישראל. כי הרבה מקומות יש ביודעי דעת להחליף בין האמת והשקר והוא תלוי בנקודות דקות. אך כל איש ישראל יש בו נקודה דביקות להשי"ת וזה הדעת שניתן לבני"י ומזה יכול להכיר האמת ולכך נעשה הנס דחנוכה בשמן כי שמן יש בו סגולה זו שנמשך אחר הפתילה עד טפה אחרונה והמים נשאר בסוף וכן נדמו בני"י לשמן כמ"ש זית רענן כ"ו וכ"י במדרש מה שמן אינו מתערב בשאר משקין כמו כן בני ישראל. וזה הי' הישועה בחנוכה כי יונים רצו להטעות בני ישראל בחכמה וע"ז נתברר הדעת שבשורש נפשות בני ישראל למשוך אחר האמת וזה יתרון הדעת על החכמה. והבן כל זה מאוד ועוד יתבאר לפנינו בס"ד.

5. עין אי"ה לשבת ו' כח

ותלכנה נטויות גרון", שהיו מהלכות עקב בצד גודל".

יש אשר תסבב הגאווה את כל הקומה של האדם, עד שתעורר כ"כ את עיניו, עד שלא ימצא בנפשו שום חסרון ושום רעיון שיזיק אותו להתחבר לזולתו. מ"מ בעצמו ירגיש שיש בו צד שפל וצד עליון, דהיינו חלק הגוף החומרי שכל החושים והנטיות הגסות נסמכים עליו, וחלק העליון, הצד השכלי, שרק ע"י ההשפעה הטובה שהצד השכלי משפיע על יתר הכחות הגופניים, בשביל כך נעשה האדם כולו שלם. והנה הראש, שהוא מכוון אל השכל, כ"ז שיש רעיון תכני באדם, שגופו צריך הוא להיות מושפע מהנהגת השכל והכרעתו, אז אותה הנטיה בעצמה לא תתן להתפתח באדם, הנטיה ללכת נטוי גרון, בהרמת ראש, בתנועה המורה מניעת צורך של הראש להתעסק בהשגחת משטר הכחות השולטים בכל מלא החומר. והנה כל זמן שהאדם מרגיש בעצמו ששלטון השכל, אפילו השכל שלו עצמו, הוא צריך להיות מתפשט ג"כ על הכחות הגופניים כולם, אז כבר מתגלה ברעיונו סדר שלם של מטרות, של רעיונות חדשים, שהוא צריך להשיגם, עד שימצא בעצמו תמיד שהוא עולה במעלה יותר שלמה ממה שהיה עומד עליה בתחילה, דהיינו ששלטון השכל על חומריו הוא במעלה יותר שלמה ממה שהיתה אצלו בתחילה. לזאת יתעורר בו כח הזריזות הפנימית, שנמצא הוא קשור באיזה רדיפה מוסרית. מה שא"כ כשהגאווה הגסה מגיעה עד קצה גבולה, עד שלא די שלא ימצא בעצמו האדם שום חסרון שיזיקהו להיות עבדו נטפל לזולתו התחברות של ריעות, אלא שאפילו חלקו עצמו, ימצא שכל אחד מהם בפ"ע הוא עולם שלם שאיננו נזקק במאומה לזולתו. ואז יתרומם הראש בנטיית גרון, גמר חותמה של הרשעה הגאותנית. ואז כבר בטלו כל האידיאלים, אין שום מגמה והתרוממות, וממילא אין לאדם זה כ"א ההנאות של חיי השעה. ואז המנוחה של העצלות, הטבועה על יסוד הרשע של הגאווה, מלפפת אותו. וזה הולך מהלך איום, ומתבצר בשיטה קבועה, שעוקרת כל מהלך החיים של יסוד האורה האלהית של התורה כולה, הבאה לצרף את הבריות ולהרימם משפלותם אל רוממות המעלה האצילית. ובזה האומה מתמוטטת, כי מאבדת את יסוד סגולתה וכתה הפנימי, הטבוע בקרבה מראש צורים, שהיא הפך הגאווה המאוסה של נטיית גרון והילוך עקב בצד גודל, מראש עזיבת כל רעיון מרומם, הדורש העתקת ערך, הגורר ג"כ נטיית זריזות של העתקת מקום בתנועה מהירה ומזורזת, ההיפוך מהליכת עקב בצד גודל.